

INNOWACJA PEDAGOGICZNA

**„Dbajki – grajki – sposobem na rozwiązywanie
problemów emocjonalno – społecznych dzieci
(ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi)”**

Szkoła Podstawowa w Dzierzgowie

Planowany termin realizacji:

01.09.2014 – 28.02.2016

Autorzy:

mgr Marzena Nowicka

mgr Joanna Gąsiorowska

OPIS ZASAD INNOWACJI PEDAGOGICZNEJ

„Dbajki – grajki – sposobem na rozwiązywanie problemów emocjonalno – społecznych dzieci (ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi)”

1. WSTĘP I UZASADNIENIE POTRZEBY INNOWACJI.

Przemiany dokonujące się w polskiej oświacie stawiają nauczycieli wobec konieczności poszukiwania nowych, niekonwencjonalnych metod i form pracy z uczniami. Do szkoły, w której pracujemy uczęszczają dzieci upośledzone umysłowo w stopniu lekkim. Biorą one udział w lekcjach z klasą oraz dodatkowych formach pomocy psychologiczno – pedagogicznej prowadzonej w naszej placówce np. rewalidacji. Zauważamy jednak, iż wymagają one wsparcia w rozwiązywaniu ich problemów emocjonalno – społecznych. Nasza szkoła położona jest na terenie wiejskim, dlatego też i świadomość rodziców w zakresie realizacji zaleceń poradni psychologiczno – pedagogicznej dla ich dzieci jest niewielka. Stąd innowacja pedagogiczna w zakresie bajkoterapii, która zapełni lukę w wiedzy rodziców i będzie nową formą pomocy psychologiczno – pedagogicznej. Pozwoli to oddziaływać na całą osobowość dziecka – rozwijanie znajomości otaczającej przestrzeni, wzmacnianie poczucia tożsamości, własnej wartości, zaufania do siebie samego. Równie ważnym efektem tych zajęć stanie się kształtowanie kontaktów społecznych dziecka z dorosłymi i innymi dziećmi, opartych na zaufaniu i nawiązanej więzi emocjonalnej. Dziecko upośledzone jest takim samym dzieckiem jak każde inne. Może nie potrafi tak dobrze czytać, liczyć, czy wypowiadać się, ale jest ono istotą ludzką. Ma prawo być pełnoprawnym członkiem wspólnoty rodzinnej, szkolnej, społecznej, z należnym mu respektem.

2. OPIS INNOWACJI.

Innowacja pt.: „**Dbajki – grajki – sposobem na rozwiązywanie problemów emocjonalno – społecznych dzieci (ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi)**” oparta została na treściach programu „Dbajki – grajki” zespołu aktorskiego prowadzonego pod kierunkiem Jovanki Tomaszewskiej i Wojciecha Kołyszko. Wykorzystuje ona bajkę psychoedukacyjną, jako cel dokonania zmian w zachowaniu dzieci w sytuacji, gdy chcemy je nauczyć radzenia sobie z agresją rówieśniczą. Dawać im wzory pewnych zachowań, dzięki którym mogą samodzielnie rozwiązywać i werbalizować program. Innowacja ta polegać będzie na:

- Innowacji organizacyjnej obejmować będzie struktury działań pedagogicznych, które polegać będą na prowadzeniu dodatkowych zajęć przez opiekuna świetlicy we współpracy ze specjalistą terapii pedagogicznej oraz rodzicami uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
- Innowacji metodycznej polegać będzie na zastosowaniu nowego rodzaju zajęć opartego na bajkoterapii, który ułatwi nauczycielom realizację zaleceń PPP dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i pomoże w rozwiązywaniu ich problemów emocjonalno – społecznych.

Podczas prowadzenia innowacji będziemy, także sięgać po bajki psychoterapeutyczne, zakorzenione głęboko w sytuacji społecznej dzieci, aby kompensować niezaspokojone potrzeby lub podnosić ich samoocenę.

Adresatami wyżej wymienionego programu „Dbajki – grajki” są uczniowie kończący klasę III, którzy uczestniczą w szkolnych wydarzeniach, znają prawa i obowiązki ucznia, są tolerancyjni, odróżniają dobro od zła, starają się być sprawiedliwi, prawdomówni, podejmować obowiązki domowe i rozumieć sytuację ekonomiczną swojej rodziny.

Będziemy pracować z dziećmi upośledzonymi umysłowo w stopniu lekkim (których wiek inteligencji jest obecnie na poziomie 8 – 9 latka). Przeprowadzone wśród wychowawców wywiad pozwolił na wyłonienie tej grupy dzieci do naszej innowacji pedagogicznej. A analiza ich dokumentów wydana przez poradnię określiła potrzeby oraz problemy w zakresie emocjonalno – społecznym, z jakimi się borykają. Wyniki prowadzonych działań wykazały, że wspomniani uczniowie nie radzą sobie z trudnymi emocjami i uczuciami, wymagają wsparcia w rozwoju osobowości.

Metoda bajkoterapii zastosowana w programie psychoedukacyjnym „Dbajki – grajki” Jovanki Tomaszewskiej i Wojciecha Kołyszko wspaniale odpowiada na zapotrzebowanie naszych dzieci o specyficznych potrzebach edukacyjnych. Dzięki magicznemu przedstawianiu zdarzeń wprowadza w chaotyczne myślenie ucznia ład i porządek. Wyjaśnia, że nie należy wartościować uczuć, nie ma bowiem złych ani dobrych emocji. Wskazuje na potrzeby drugiej osoby. Nie moralizuje, ale poucza. Pomaga dziecku ująć niezrozumiałą sytuację w pewne ramy, co sprawia, że staje się ona do przyjęcia. Pozwala rozpoznawać własne trudności i bezpośrednio podaje sposoby radzenia sobie z nimi. Sprawia przyjemność i wspiera rozwój osobowości dziecięcej. Pomaga w nadaniu sensu życia.

Stosowane podczas zajęć innowacji pomoce z programu „Dbajki – grajki” zawierają problematykę środowiska społecznego naszych dzieci (dom, szkoła, relacje koleżeńskie, rodzina) choć są usytuowane na planecie Taktali.

Treści innowacji ogniskować się będą wokół trzech zagadnień:

1. Problematyki odrzucenia przez grupę rówieśniczą, lęku bycia innym i izolowania.
2. Problemu w domu → w szkole – ukrywanie trudnej sytuacji domowej przed rówieśnikami i nauczycielami.
3. Trudności w nauce → każdy jest zdolny.

Cykle spotkań z wyżej wymienioną problematyką rozpoczną się filmami w trakcie, których pojawiają się momenty do prowadzenia dyskusji.

Następnie dzieci poszukiwać będą rozwiązań, „pomagając” wirtualnym bohaterom z gier komputerowych powiązanych dramatycznie z filmem. Podsumowanie pracy z filmem i grą odbywać się będzie poprzez różnorodne zabawy (m.in. plastyczne) związane z rozwiązaniem problemu.

Życie bohaterów planety Taktali uczestnicy innowacji poznają przez czytanie wybranych opowieści o ich przygodach i wykorzystywanie ćwiczeń proponowanych przez autorów książki.

Zakłada się, iż pozyskiwanie przez uczestników wiedzy i nowych umiejętności pozwoli na dokonanie zmiany w sposobie przeżywania i interpretowania świata.

3. ZASADY FUNKCJONOWANIA INNOWACJI

„BAJKI – sposobem na rozwiązywanie problemów emocjonalno – społecznych dzieci ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi”

Cel innowacji:

- umiejętność rozwiązywania problemów emocjonalnych oraz budowanie pozytywnego obrazu siebie i świata, a także wsparcie rozwoju osobowości dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- wsparcie poznawcze i emocjonalne uczniów;
- zmiany w zachowaniu dzieci.

Cele szczegółowe:

- pokonywanie nieśmiałości i lęku;
- wyposażanie uczniów w umiejętność wyrażania stanów emocjonalnych i radzenia sobie z trudnymi uczuciami: strachem, złością, smutkiem, radością, dumą, wstydem, zazdrością;
- kształcenie umiejętności nazywania uczuć i akceptowanie ich;

- umacnianie poczucia własnej wartości;
- uczenie skutecznej komunikacji werbalnej i niewerbalnej;
- wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa poprzez bycie w grupie;
- kształtowanie pożądanych postaw społecznych;
- poznanie znaczenia więzi przyjaźni;
- kształtowanie samodzielności konsekwencji w działaniu;
- zdobywanie umiejętności rozwiązywania trudnych sytuacji szkolnych;
- współpraca z rodzicami dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim i umiarkowanym w zakresie pozyskiwania przez nich umiejętności przygotowania swojego dziecka do życia w społeczeństwie;
- budowanie pozytywnych relacji w rodzinie;
- motywacja ucznia do działań, twórczego myślenia i kreatywnego rozwiązywania problemów;
- nabywanie umiejętności radzenia sobie z trudnościami w nauce.

W zakresie postaw:

- wyrabianie umiejętności współdziałania w grupie;
- nabywanie umiejętności funkcjonowania w grupie, poznawanie ról grupowych;
- rozwijanie odpowiedzialności za pracę własną i całej grupy;
- rozwijanie aktywnych form wypoczynku;
- budowanie wrażliwego czytelnika;
- umiejętność pokonywania trudności edukacyjnych poprzez odkrywanie mocnych stron dziecka.

METODY I FORMY PRACY:

1. Podające.
2. Praktyczne.
3. Badawcze.
4. Poszukujące.
5. Aktywizujące.

Formy pracy:

1. Indywidualna, grupowa, zbiorowa realizowana poprzez:
  - ćwiczenia z zastosowaniem aktywnych metod pracy,
  - gry, zabawy i konkursy o tematyce społeczno – emocjonalnej,
  - wykorzystywanie środków multimedialnych,
  - prowadzenie ćwiczeń z arteterapii.

SPODZIEWANE EFEKTY DLA:

DZIECKA:

- wyraża swoje myśli, emocje, przeżycia w sposób społecznie akceptowany,
- nabywa większej pewności siebie,
- stara się być samodzielne w działaniu,
- zna sposoby przezwyciężania własnych lęków,
- umie współpracować w grupie, jest wrażliwe na problemy innych,
- identyfikuje się ze swoją rodziną, grupą rówieśniczą,
- odróżnia dobro od zła,
- stara się być sprawiedliwym i prawdomównym,
- jest kreatywne i twórcze,

RODZICA:

- potrafi rozmawiać ze swoim dzieckiem o jego uczuciach,
- rozpoznaje potrzeby dziecka w zakresie funkcjonowania w grupie rówieśniczej,
- poznaje sposoby realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu swojego dziecka,
- potrafi określić kierunki pracy z dzieckiem nad jego dostosowaniem społecznym,
- nawiązuje współpracę z rodzicami dzieci upośledzonych umysłowo, by dzielić się swoimi doświadczeniami,
- otwarcie potrafi mówić o problemach swojego dziecka.

SZKOŁY:

- wzbogacenie oferty zajęć pozalekcyjnych,
- podnoszenie jakości pracy szkoły,
- budowanie pozytywnego wizerunku szkoły
- budowanie więzi emocjonalno – społecznej relacji szkoła – dom.

4. EWALUACJA

Ewaluacja programu „Dbajki – grajki – sposobem na rozwiązywanie problemów emocjonalno – społecznych dzieci (ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi)” dokonywana będzie na bieżąco poprzez obserwację uczestników zajęć. Na zakończenie każdego spotkania dzieci podsumują swój udział, zaangażowanie i stopień atrakcyjności podejmowanych działań w formie różnorodnych zabaw.

Zadaniem ewaluacji jest modyfikacja zachowań dzieci, a także dostosowanie warunków naszej placówki do ich potrzeb.

Cel ewaluacji:

1. Zweryfikowanie oferty zajęć pod kątem oczekiwań uczniów i rodziców.
2. Zweryfikowanie zakresu treści emocjonalno - społecznych
3. Zweryfikowanie środków i metod pracy.
4. Weryfikacja wpływu oddziaływań na indywidualne zachowanie dziecka w grupie rówieśniczej.
5. Zweryfikowanie umiejętności udzielania pomocy rodzicom.

Odbiorca ewaluacji:

1. Nauczyciele prowadzący zajęcia.
2. Nauczyciele prowadzący zajęcia dydaktyczno – wychowawcze z uczniami.

Czas realizacji:

1. Po każdym semestrze.

Wykonawca ewaluacji:

1. Nauczyciele prowadzący zajęcia.

Przedmiot ewaluacji:

1. Oferta dydaktyczna realizowanych zajęć.
2. Identyfikacja oczekiwań uczniów i rodziców odnośnie innowacji.
3. Sposób prowadzenia zajęć.

Zasady innowacji

1. Użyteczność (czy program przyczynił się do zaspokojenia potrzeb),
2. Trafność (czy odpowiada potrzebom beneficjentów),
3. Adekwatność, odpowiedzialność (do jakiego stopnia cele programu są odpowiednie do zmieniających się potrzeb i priorytetów),
4. Efektywność (jakie efekty przyniosły zaplanowane działania w ramach innowacji),
5. Skuteczność (do jakiego stopnia program przyczynił się do osiągnięcia jego szczegółowych i ogólnych celów),
6. Wykonalność (czy zamierzone cele są możliwe do zrealizowania),
7. Rzetelność i poprawność badawcza (czy przestrzegane są standardy etyczne i badawcze, uwzględniające dobro osób, których dotyczą wyniki badań i osób zaangażowanych w ewaluację),
8. Interaktywność (czy uczestniczą w dialogu realizatorzy, odbiorcy innowacji, instytucje wspierające),
9. Dynamiczność (czy na bieżąco wprowadzane są zmiany, wdrażane wnioski ewaluacji),
10. Jawność (czy wyniki ewaluacji są udostępnione Radzie Pedagogicznej, rodzicom, organowi prowadzącemu),
11. Trwałość (jakie szanse, że efekty innowacji będą widoczne, będą trwałe po zakończeniu realizacji programu).

Kluczowe pytania

1. Czy uczniowie umiejętnie współdziałają w grupie?
2. Czy potrafią dokonywać analizy wytworów swoich prac?
3. Czy uczniowie wykorzystują zdobywane przez siebie umiejętności w życiu społecznym?
4. Jakie było zainteresowanie zajęciami ze strony rodziców i uczniów ?

5. Czy zdobywana wiedza i umiejętności wpłynęły na rozwój społeczno – emocjonalny dzieci?

Metody badawcze

1. Wywiad z wychowawcami.
2. Analiza dokumentów dziecka.
3. Ankieta wśród uczniów i rodziców.
4. Obserwacja.
5. Analiza osiągnięć edukacyjnych dziecka (dokumentacja szkolna).

Ramy czasowe ewaluacji:

1. I semestr – luty 2015 - zebranie informacji od uczniów, rodziców i wychowawców, analiza dokumentów i prac – raport ewaluacyjny.
2. II semestr – czerwiec 2015 – zebranie informacji od uczniów, rodziców i wychowawców, analiza dokumentów i prac – raport ewaluacyjny.
3. III semestr – luty 2016 – zebranie informacji od uczniów, rodziców i wychowawców, analiza dokumentów i prac, podsumowanie ewaluacji – raport ewaluacyjny.

Określenie formatu raportu:

1. Raport zostanie sporządzony w formie prezentacji Power Point.
2. Film pt.: *Inna* z udziałem uczestników innowacji pedagogicznej

PUBLIKACJA INNOWACJI

Innowacja zostanie opublikowana na stronie internetowej szkoły pod adresem www.spdzierzgowo.cba.pl

5. OSOBY OBJĘTE INNOWACJĄ

Uczestnikami innowacji będą dzieci upośledzone umysłowo w stopniu lekkim, gdyż często w sytuacjach nowych ujawniają one lęk przed mówieniem, co często utrudnia a nawet uniemożliwia nawiązywanie kontaktów społecznych. W następstwie zubożają się doświadczenia społeczne dziecka, w tym także zdolność werbalnego komunikowania się z innymi osobami.

U dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim często stwierdza się niestałość emocjonalną, impulsywność, niedomagania w zakresie mechanizmów kontroli emocjonalnej. Wykształca się w nich poczucie bycia niepotrzebnym, z czasem rozwija się wysoka potrzeba wsparcia socjalnego. Często występują trudności adaptacyjne, powiązane z lękiem, wrogością, uzależnieniem i niską samooceną. Na skutek częstych, niekorzystnych informacji na temat własnej osoby płynącej z otoczenia dzieci te wytwarzają negatywny obraz samego siebie. Dzieci upośledzone są mniej wrażliwe na ekspresję emocji niż dzieci w normie intelektualnej. Brak umiejętności odczytywania umiejętności wyrażonych np. mimiką tłumaczy się tym, że często opiekunowie tych dzieci chroniąc je negatywnymi doświadczeniami emocjonalnymi, które dostarcza często otoczenie dziecka, działają przyjaźnie i współczująco nawet, jeśli sytuacja nie jest adekwatna do tych uczuć. Utrudnia to kształtowanie ważnej kompetencji społecznej jaką jest wrażliwość na ekspresje emocji.

Ze względu na to, że krąg życiowej aktywności dzieci jest często bardzo zawężony, zakres prawidłowo rozumianych sytuacji społecznych ogranicza się głównie do tych bardzo dobrze znanych lub często powtarzanych. Dzieci te z trudem orientują się w zasadach społecznego życia, niektórym sytuacjom nie są w stanie w ogóle sprostać. Ich wyobrażenie o tym, co jest dobre, a co złe jest bardzo powierzchowne.

Dzieci upośledzone umysłowo wykazują mniejszą samodzielność w czynnościach codziennych, samoobsłudze niż ich zdrowi koledzy. Nie dorównują rówieśnikom w zakresie rozwoju fizycznego, aktywności

ekonomicznej. Częściej ujawniają zaburzenia zachowania postaci wrogich postaw, wzmożonej reaktywności typu lękowego, postaw izolacyjnych, zachowań nieumotywowanych, ujawniają trudnienia w zakresie zdolności empatycznych. Dziecko upośledzone umysłowo najczęściej niewłaściwie odczytuje i rozumie sygnały społeczne, co utrudnia lub uniemożliwia podejmowanie decyzji akceptowanych społecznie. Wymaga ono więc celowej i planowej stymulacji w zakresie społecznego funkcjonowania.

Dzieci upośledzone umysłowo w stopniu lekkim charakteryzują się niższym poziomem rozwoju fizycznego. Ich sprawność wzrasta co prawda wraz z ich wiekiem, lecz dzieci te nie osiągają poziomu rozwoju cech motorycznych jaki reprezentują ich rówieśnicy w formie intelektualnej.

W stosunku do siebie dzieci upośledzone są mało krytyczne, lekceważą swoje braki i specjalną sytuację społeczną. Niektóre jednak dzieci cierpią z powodu swojego ograniczenia, popadają w poczucie małej wartości i zniechęcenia. Bardzo często też buntują się lub stają się agresywne wobec otoczenia. Często to tylko od dorosłych będzie zależało jak będą one funkcjonowały w życiu. Przecież już w 1846 r. E. Seguin stwierdzał: „Oczekując na to by medycyna potrafiła wyleczyć, będziemy się starali zrobić wszystko, by dzieci mogły skorzystać z dobrodziejstw wychowania”.

Proces wychowania prowadzony przez rodziców wobec dziecka upośledzonego jest tym, co wpływa na jego wyobrażenie o samym sobie i na jego samoocenę. Los tych dzieci uzależniony jest ponadto od poczucia odpowiedzialności i wiedzy z zakresu pomocy psychologiczno – pedagogicznej ich rodziców. Dlatego rodzice często oczekują wsparcia od specjalistów i szkoły w zakresie zapobiegania pogłębianiu się pierwotnego defektu ich dzieci i następowania konsekwencji mu towarzyszący. Stąd i oni będą także w grupie objętej innowacją pedagogiczną w celu zgłębienia swojej wiedzy.

6. WARUNKI REALIZACJI INNOWACJI

a) PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW:

Zajęcia prowadzone będą metodami bajkoterapii w trzech formach: indywidualnej, grupowej, zbiorowej oraz za pomocą treningu umiejętności społecznych:

- nawiązywania relacji,
- prowadzenia rozmowy,
- podtrzymywania kontaktów,
- aktywnego słuchania,
- asertywności,
- rozwiązywania problemów społecznych w grupie rówieśniczej.

Sposoby pracy na zajęciach dostosowane zostaną do indywidualnych potrzeb i możliwości uczestników innowacji oraz oparte o zasady:

- ciągłości oddziaływań i systematyczności, dobrowolności,
- indywidualizacji środków,
- powolnego stopniowania trudności,
- spontanicznej aktywności dziecka.

b) ORGANIZACJA ZAJĘĆ:

Zajęcia będą odbywały się raz w tygodniu w wymiarze jednej godziny zegarowej w ciągu całego roku szkolnego. Poprowadzą je: nauczyciel terapii pedagogicznej i wychowawca świetlicy szkolnej przy współpracy z rodzicami uczniów objętych innowacją. Grupa będzie liczyła siedmioro dzieci ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi w zbliżonym do siebie wieku. Miejscem realizacji innowacji będzie *Sala gier i zabaw*, pracownia komputerowa oraz świetlica szkolna. Podczas zajęć odbędzie się projekcja filmów, czytanie bajek psychoedukacyjnych oraz zabawy z wykorzystaniem gier edukacyjno – terapeutycznych, multimedialnych. Dzieci wykonają prace

plastyczno – techniczne, wykorzystując swój potencjał twórczy. Każdy cykl zajęć zostanie zakończony spotkaniem nauczycieli z rodzicami, w celu omówienia efektywności wprowadzonych oddziaływań, analizy zachowań dzieci, ustalenia wniosków do realizacji w domu rodzinnym.

Efektem końcowym spotkań z uczniami i ich rodzicami będzie stworzenie scenariusza i scenografii oraz nagranie filmu ukazującego osiągnięte efekty pracy z wykorzystaniem bajkoterapii. Film oraz podsumowanie zajęć odbędzie się na zebraniu ogólnym podsumowującym pracę szkoły w I semestrze roku szkolnego 2015/2016.

9. Bibliografia:

1. Multimedialny program psychoedukacyjny dla szkół podstawowych *dbajki – grajki*. Fundacja Drabina Rozwoju, www.drabina.org
2. J. Tomaszewska, W. Kołyszko, K. Klimowicz, H. Margolis, M. Kowalczyk, M. Dobosz, K. Teslenko, E. Wojciszke – Orska – *Inne opowieści z planety Taktali*. Wyd. Fundacja Drabina Rozowju, Poznań 2012
3. M. Molicka – *Bajkoterapia. O lękach dzieci i nowej metodzie terapii*. Wyd. Media Rodzina, Poznań 2002
4. M. Molicka - *Bajki terapeutyczne dla dzieci*” [w:] *Grupa i zabawa* 1999 nr 2.
5. M. Pytka - *Bajka, bajkoterapia, wychowanie...*
[w:] *Opieka – wychowanie – terapia*. 2002 nr 4.
6. G. Walczewska – Klimczak - *Co baśnie mogą dać współczesnemu dziecku* [w:] *Grupa i zabawa* 1999 nr 2.
7. J. Borecka – *Biblioterapia. Terapia i praktyka. Poradnie* Wyd. SBP, Warszawa 2001.